

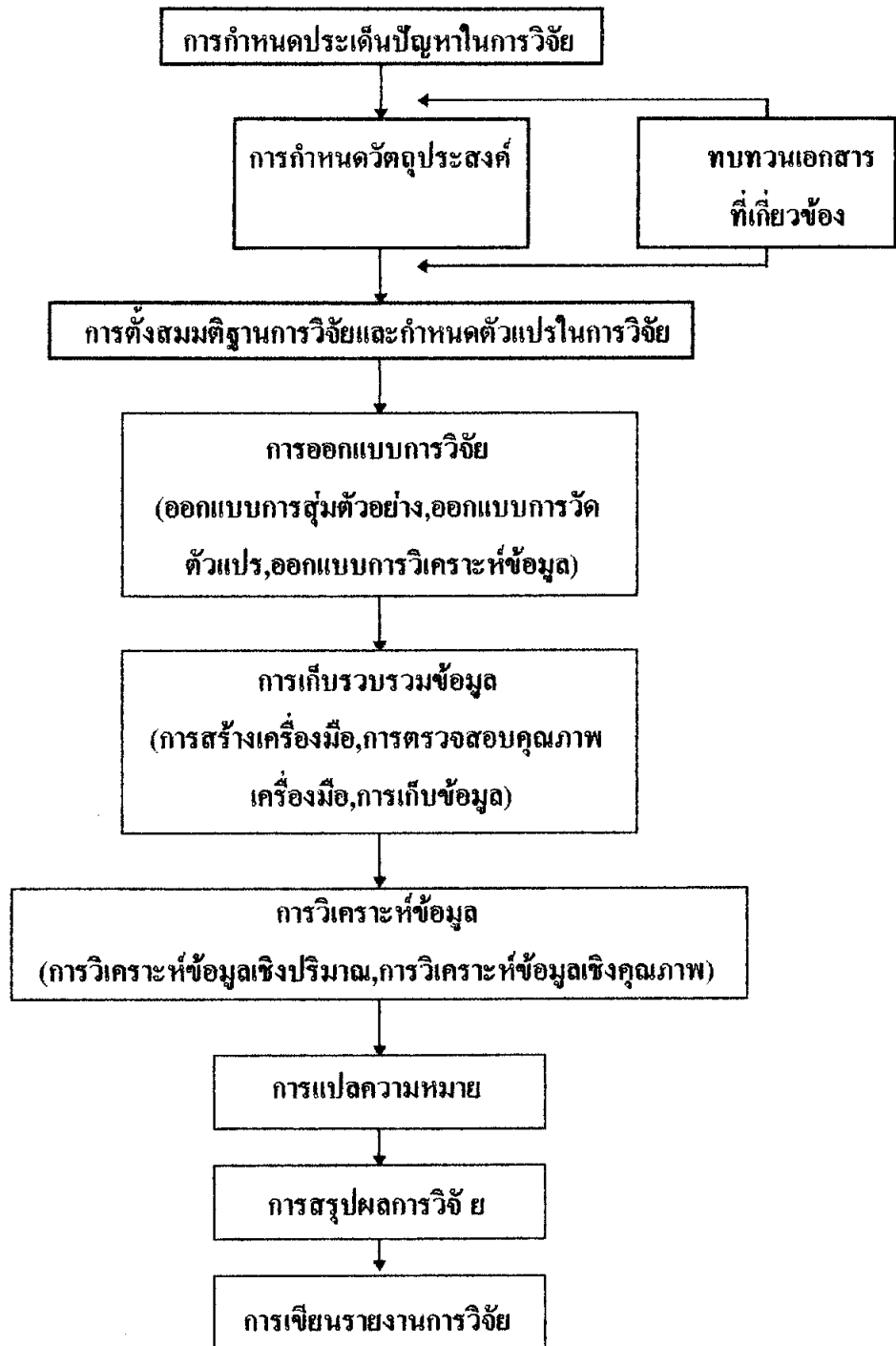
บทที่ 8

การอ่านงานวิจัย

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า ปัจจุบันนี้เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร ข่าวสารต่าง ๆ ทั่วทุกมุมโลกสามารถสื่อถึงกันได้อย่างรวดเร็วและชัดเจน และสามารถใช้สื่อและวิธีการได้หลายอย่าง ความรู้และความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ รวมทั้งทางด้านการศึกษาก็มิได้หยุดนิ่ง ดังนั้น ผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับสูงซึ่งต้องมีหน้าที่ร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ และควรจะเป็นผู้นำในการใช้การพัฒนาหลักสูตรและการจัดระบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่แปรเปลี่ยนไป จะต้องติดตามความเคลื่อนไหวและความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิชาการในสาขาวิชาชีพของตน เพื่อนำความรู้นั้นไปประยุกต์ให้เหมาะสม การอ่านผลงานวิจัยเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาความรู้ของนักศึกษา และหากเป็นงานวิจัยที่ทำอย่างถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัยแล้ว ก็สามารถนำผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องไปใช้กับงานของตนเองได้

ในการอ่านงานวิจัย นักศึกษาจะต้องอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ ต้องอ่านอย่างวิเคราะห์และวิจารณ์ โดยอาศัยหลักวิชาการเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัย และความรู้เกี่ยวกับวิธีการอ่านเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ ซึ่งนักศึกษาได้ศึกษามาแล้วมาประกอบกัน การอ่านงานวิจัยจึงต้องอ่านตามองค์ประกอบทุกส่วนตั้งแต่ต้นจนจบของงานวิจัย และวิเคราะห์สิ่งที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ว่าถูกต้องตามหลักและระเบียบวิธีการวิจัยอย่างไร ประเด็นสำคัญที่ควรนำมาพิจารณาในการอ่านงานวิจัยที่เป็นไปตามขั้นตอนของการวิจัย มีดังนี้

แผนภูมิแสดงขั้นตอนการวิจัยของสังคมศาสตร์

(สุวิมล ตีรกาพันธ์ 2542, 10)

การตั้งชื่อเรื่องของการวิจัย

ในการอ่านงานวิจัย สิ่งแรกที่นักศึกษาต้องวิเคราะห์ คือ ชื่อเรื่องของการวิจัย ชื่อเรื่องควรจะสื่อความหมายที่ชัดเจนต่อผู้อ่านให้ผู้อ่านเข้าใจได้อย่างถูกต้องว่า งานวิจัยชิ้นนั้นจะศึกษาเกี่ยวกับเรื่องอะไร มีขอบเขตเพียงไร ประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคืออะไร ตัวแปรที่ทำการวิจัยมีความสัมพันธ์กันอย่างไร นอกจากความชัดเจนของชื่อเรื่องดังกล่าวแล้ว สิ่งที่ต้องพิจารณาเพิ่มเติมมีดังนี้

1. ชื่อเรื่องที่ตั้งนั้นมีความเป็นกลางหรือไม่ หากชื่อเรื่องที่ตั้งไม่เป็นกลาง มีความโน้มเอียงไปด้านใดด้านหนึ่ง อาจทำให้การศึกษาคิดทิศทาง หรือได้ข้อค้นพบที่ผิดพลาด (สุวิมล ติรกานันท์ 2542, 20) เช่น

การศึกษา**ปัญหา**การบริหารหลักสูตร

การตั้งชื่อเรื่องในลักษณะนี้ มีความโน้มเอียงไปในเชิงลบ โดยผู้วิจัยมีแนวคิดว่า การบริหารหลักสูตรนั้นมีปัญหาแน่ ๆ ในการรวบรวมข้อมูล อาจจะพยายามหาปัญหาต่าง ๆ ที่ตนเองคิดว่าจะเกิดขึ้น การวิจัยหลาย ๆ เรื่องที่ตั้งชื่อเรื่องในลักษณะนี้ ปรากฏผลการวิจัยออกมาในทางตรงกันข้าม คือ ไม่มีปัญหาหรือมีปัญหาน้อย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยคิดว่า เป็นปัญหา แต่ผู้ให้ข้อมูลคิดว่าไม่เป็นปัญหา หรือผู้ให้ข้อมูลไม่ให้ข้อเท็จจริง ฯลฯ ดังนั้น การตั้งชื่อเรื่องอย่างนี้อาจจะใช้ “การศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตร...” หรือ “การดำเนินการการบริหารหลักสูตร...”

2. ชื่อเรื่องที่ตั้งกว้างเกินไปหรือไม่ หากตั้งชื่อเรื่องกว้างเกินไป ทำให้การกำหนดทิศทางของการวิจัยไม่ชัดเจน อาจทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจผิด หรือแม้บางครั้งผู้วิจัยเองอาจดำเนินการไม่ตรงตามที่ตั้งใจไว้ก็ได้ เช่น

“การพัฒนา**ความเป็นผู้นำ**แบบประชาธิปไตยของนักเรียน”

จะเห็นว่า ชื่อเรื่องนี้เป็นชื่อที่กว้างเกินไป อาจเกิดข้อสงสัยว่า การพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยนั้นจะใช้วิธีการใด นักเรียนที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับใด

ดังนั้น การตั้งชื่อเรื่องจึงไม่ควรตั้งให้กว้างจนจับประเด็นหลักไม่ได้ การตั้งหัวข้อเรื่องจึงควรมีการกำหนดขอบเขตของการวิจัยให้ชัดเจน ซึ่งอาจกำหนดโดยอาศัย

ขอบเขตทางภูมิศาสตร์ ขอบเขตของเวลา ขอบเขตของประเภทการวิจัย ขอบเขตทางวิชาการหรือขอบเขตของเนื้อหาเฉพาะที่ศึกษา เช่น

- การพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 6 ในเขตการศึกษา 9

- การพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 6 ในเขตการศึกษา 9 ระหว่างปี พ.ศ.2526-2529

- **การสำรวจรูปแบบ** การพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตการศึกษา 9

- **การใช้กิจกรรมกลุ่ม** เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตการศึกษา 9

3. การเลือกใช้คำในการตั้งชื่อเรื่อง **ตรงกับความหมายที่ใช้ในการวิจัยอย่างแท้จริงหรือไม่** เช่น

การสำรวจรูปแบบ การสอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 2

การศึกษารูปแบบ การสอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 2

การพัฒนารูปแบบ การสอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 2

หากอ่านอย่างเคร่งครัด จะเข้าใจว่า ทั้งสามชื่อเรื่องนี้คล้ายคลึงกัน แต่ถ้าพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้ว จะพบว่า **วิธีการดำเนินการวิจัย**ของทั้งสามชื่อเรื่องนี้จะแตกต่างกัน กล่าวคือ

การสำรวจรูปแบบ ... เป็นการศึกษาว่า การสอนคณิตศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีกี่แบบ อะไรบ้าง

การศึกษารูปแบบ ... เป็นการศึกษาที่ลึกและละเอียดกว่าการสำรวจรูปแบบ เพราะนอกจากจะต้องทราบว่า วิธีการสอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ 2 มีกี่แบบ อะไรบ้าง แล้วยังต้องศึกษาในรายละเอียดต่อไปอีกด้วยว่า แต่ละแบบนั้นเป็นอย่างไร

การพัฒนารูปแบบ ... เป็นการศึกษาโดยการสร้างวิธีการสอนแบบใหม่ ซึ่งอาจจะปรับปรุง ดัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบเดิมให้มีคุณภาพมากขึ้น

4. การใช้ข้อตัวแปรตรงกับความหมายที่ต้องการหรือไม่ เช่น

ลักษณะการอ่านหนังสือของนักเรียน ... เป็นการมุ่งศึกษาถึงลักษณะการอ่าน ได้แก่ วิธีการอ่าน เวลาที่ใช้ในการอ่าน สถานที่อ่าน ประเภทของหนังสือที่อ่าน เป็นต้น

ความสนใจในการอ่านหนังสือของนักเรียน ... เป็นการมุ่งศึกษาถึงพฤติกรรมที่เป็นตัวบ่งชี้ถึงความสนใจ พฤติกรรมนั้น ๆ อาจเป็นการติดตามอ่านทุกฉบับ การสนทนาซักถามกับผู้อื่น การนำมาอ้างอิงหรือกล่าวถึง เป็นต้น

การระบุปัญหาในการทำการวิจัย

การระบุปัญหาหรือกำหนดประเด็นปัญหาเป็นจุดเริ่มต้นของการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งเปรียบเสมือน โจทย์หรือคำถามที่ผู้วิจัยต้องการจะค้นหาคำตอบ ดังนั้นคำถามหรือประเด็นปัญหาจึงต้องมีความถูกต้องและชัดเจน

ในงานวิจัยทั่ว ๆ ไปนั้น ประเด็นปัญหาจะได้มีการระบุไว้ในตอนต้นของงานวิจัย ซึ่งอาจจะเขียนอยู่ในรูปของประโยคคำถาม หรืออาจไม่เป็นประโยคคำถาม แต่เขียนรวมอยู่ในหัวข้อความเป็นมาหรือความสำคัญของปัญหาก็ได้

ในการอ่านงานวิจัย ผู้อ่านควรได้พิจารณาว่า ประเด็นของปัญหาที่ผู้วิจัยได้ระบุไว้นั้นน่าสนใจหรือไม่ มีข้อมูลที่บ่งชี้ชัดเจนว่า สิ่งที่ทำนั้นเป็นปัญหาหรือไม่ และข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้มีหลักฐานอ้างอิงชัดเจนเชื่อถือได้หรือไม่ ปัญหาที่กำหนดนั้นสามารถตอบได้โดยทั่วไปหรือจะต้องตอบด้วยกระบวนการวิจัยเท่านั้น การกำหนดขอบเขตประเด็นปัญหาแคบพอจนสามารถมองเห็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยหรือไม่ และผู้วิจัยวิเคราะห์ปัญหาได้ถูกต้องตรงประเด็นหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นการระบุเจตนารมณ์ของผู้วิจัยว่า ต้องการทราบอะไรจากการวิจัย เป็นการกำหนดขอบเขตและทิศทางของการศึกษา จึงควรเขียนด้วยประโยคบอกเล่าและต้องให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาของการวิจัย ในการเขียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนั้น มักนิยมเขียนเป็นหัวข้อใหญ่ระบุความต้องการและขอบเขตที่จะทำการศึกษา แต่ผู้วิจัยบางคนอาจจะเขียนเป็นหัวข้อใหญ่ ๆ และระบุรายละเอียดในหัวข้อย่อย ๆ ก็ได้

ดังนั้น ในการอ่านงานวิจัย ผู้อ่านควรได้สังเกตว่า วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้มีความชัดเจนมากน้อยเพียงไร และกำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ด้วยหรือไม่ ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ อาจพิจารณาได้จาก

- วัตถุประสงค์ที่กำหนดสอดคล้องกับปัญหาของการวิจัยหรือไม่
- วัตถุประสงค์สอดคล้องกับรูปแบบการวิจัยหรือไม่
- วัตถุประสงค์กำหนดรูปแบบของการวิจัยหรือไม่
- ถ้อยคำที่ใช้เขียนวัตถุประสงค์มีความหมายชัดเจนและกระชับหรือไม่

สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย เป็นการคาดคะเนคำตอบของปัญหาการวิจัย ซึ่งคำตอบที่ได้นี้ ผู้วิจัยจะต้องศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เป็นหลักการ หรือการอ้างอิงเชิงทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่ได้มีผู้ศึกษาค้นคว้าไว้แล้ว สมมติฐานการวิจัยนี้จึงเป็นเสมือนหนึ่งโจทย์ที่ผู้วิจัยจะต้องหาข้อมูลต่าง ๆ มายืนยัน

ในงานวิจัยบางเรื่องหรือบางประเภทที่ยังไม่มีผู้ใดเคยทำมาก่อน หรือมีลักษณะที่แตกต่างไปจากแนวคิดต่าง ๆ ที่เคยมีอยู่ ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถกำหนดสมมติฐานของงานวิจัยของเขาได้ หรือเมื่อตั้งแล้วอาจทำให้เกิดความลำเอียงได้ เนื่องจากผู้วิจัยพยายามค้นหาข้อมูลทางการวิจัยตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทำให้ได้ข้อมูลในวงจำกัด เพราะผู้วิจัยไม่สนใจข้อมูลอื่น ๆ ที่มีความสำคัญ ทำให้งานวิจัยขาดความน่าเชื่อถือ งานวิจัยเชิงสำรวจจึงไม่นิยมตั้งสมมติฐานการวิจัย นอกจากนี้ งานวิจัยที่ทำในรูปการศึกษาเฉพาะกรณีและการวิจัยเชิงคุณภาพก็ไม่นิยมตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ล่วงหน้าเช่นเดียวกัน เพราะการเก็บรวบรวมเชิงคุณลักษณะ จำเป็นต้องมีการศึกษาแบบเจาะลึกลงในข้อมูลนั้น ๆ และส่วนใหญ่ต้องใช้ในการสังเกต การตั้งสมมติฐานหรือคาดคะเนคำตอบไว้ล่วงหน้า อาจจะทำให้ การสังเกตไม่ครอบคลุมประเด็นบางประเด็นที่ควรสนใจ การดำเนินการจึงควรตั้งประเด็นที่ควรสังเกตไว้อย่างกว้าง ๆ

อย่างไรก็ตาม สมมติฐานของการวิจัยนั้นอาจเกิดขึ้นได้ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือการดำเนินการวิจัยก็ได้ ดังนั้น การตั้งสมมติฐานของการวิจัยจึงขึ้นอยู่กับรูปแบบของงานวิจัย

การกำหนดสมมติฐานของการวิจัยนั้นจะให้ประโยชน์แก่ผู้ทำการวิจัยมาก ดังนี้

1. ช่วยในการกำหนดขอบเขตของการวิจัย ทำให้การดำเนินงานวิจัยเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง

2. ช่วยให้การเลือกใช้ข้อมูลเป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม

3. ช่วยในการกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยได้

4. ทำให้เลือกรูปแบบการวิจัยที่เหมาะสมได้

5. ช่วยเป็นแนวทางในการเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

6. ช่วยในการกำหนดกรอบการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้และป้องกันการสรุปเกินผลที่ได้ (สุวิมล ตีรกานันท์ 2542, 40)

ในการวิเคราะห์สมมติฐานของการวิจัยนั้นผู้อ่านควรได้คำนึงถึงลักษณะของการตั้งสมมติฐานที่ดีของงานวิจัยดังนี้

1. เป็นคำตอบที่ตรงกับประเด็นปัญหาการวิจัยที่กำหนดมาแล้วข้างต้นหรือไม่

2. รายละเอียดของสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้มีความชัดเจนเพียงพอที่จะทำการทดสอบหรือพิสูจน์หรือไม่

3. สมมติฐานของการวิจัยที่กำหนดไว้นั้นสอดคล้องหรือมีพื้นฐานจากวรรณกรรมที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและอ้างอิงไว้หรือไม่

4. ผู้วิจัยสามารถพิสูจน์หรือทดสอบได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้หรือไม่และสามารถทดสอบได้ด้วยวิธีการทางสถิติหรือไม่

5. สมมติฐานของการวิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้พอเหมาะกับการศึกษาหรือไม่กว้างหรือแคบจนเกินไปหรือไม่

6. สมมติฐานของการวิจัยสอดคล้องกับความเป็นจริงและสถานการณ์ที่เป็นอยู่หรือไม่

7. ภาษาที่ใช้ในการเขียนสมมติฐานของการวิจัยเป็นภาษาที่คนทั่วไปเข้าใจหรือไม่

การกำหนดตัวแปรที่ศึกษา

เมื่อกำหนดสมมุติฐานการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะต้องกำหนดตัวแปร (Variable) ที่จะศึกษา การแบ่งประเภทของตัวแปรนั้นมีการแบ่งเป็นหลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับเกณฑ์การแบ่ง เช่น 1) แบ่งตามอิทธิพลที่ตัวแปรมีต่อกัน (ตัวแปรต้น หรือตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม) 2) แบ่งตามการจัดกระทำของตัวแปร (ตัวแปรที่ผู้วิจัยจัดกระทำได้ และตัวแปรเดิมที่มีอยู่ในตัวประชากรจัดกระทำไม่ได้ เช่น เพศ สีผิว) 3) แบ่งตามภาวะการแทรกซ้อนของตัวแปร และ 4) แบ่งตามความต่อเนื่องของตัวแปร

การจะหาค่าตัวแปรที่ผู้วิจัยกำหนดให้สอดคล้องตามสมมุติฐานนั้น ผู้วิจัยจะต้องทราบถึงรายละเอียดในตัวแปรและความหมายของตัวแปรเสียก่อน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันและสะดวกในการวัด จึงต้องมีการให้นิยามศัพท์ของตัวแปรนั้น ๆ ให้ชัดเจน เช่น ความยากของข้อสอบ หมายถึง สัดส่วนของจำนวนผู้ที่ตอบข้อสอบนั้น ถูกต่อจำนวนผู้สอบทั้งหมด เช่นนี้ เป็นการให้นิยามเชิงปฏิบัติการ นอกจากนี้ การเลือกใช้เครื่องมือต้องให้เหมาะสมกับลักษณะของตัวแปรด้วย

ดังนั้น การอ่านงานวิจัย จึงต้องพิจารณาเกี่ยวกับตัวแปรต่าง ๆ ด้วย สิ่งที่ต้องพิจารณา ได้แก่

1. ผู้วิจัยได้ระบุตัวแปรอย่างชัดเจนหรือไม่
2. มีการนิยามศัพท์ของตัวแปรได้อย่างถูกต้องและชัดเจน ทำให้สามารถวัดผลตัวแปรได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริงหรือไม่
3. ตัวแปรที่กำหนดนั้นสอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยหรือไม่ ครอบคลุมกับประเด็นที่ศึกษาหรือไม่
4. ตัวแปรที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นมานั้น ได้มาจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องหรือไม่

การออกแบบการวิจัย

การออกแบบงานวิจัยเป็นการวางแผนที่นำเอาหลักการทฤษฎีแนวคิด ข้อมูล และแนวทางการดำเนินการวิจัยมาใช้ในการศึกษาเพื่อให้ได้คำตอบตรงตามประเด็น

ปัญหาที่ได้ตั้งไว้ การออกแบบการวิจัยนี้หากออกแบบได้ถูกต้องและเหมาะสมสามารถ
ใช้เป็นตัวควบคุมคุณภาพของการวิจัยได้

การอ่านงานวิจัย ผู้อ่านควรได้พิจารณาเกณฑ์ที่ใช้สำหรับการออกแบบงานวิจัย
ที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. การออกแบบงานวิจัยนั้น ทำให้ได้แนวทางการวิจัยที่จะได้คำตอบตรงกับ
ประเด็นปัญหาที่ต้องการวิจัยหรือไม่

2. การออกแบบการวิจัยนั้นทำให้ได้ผลงานวิจัยที่มีความตรงทั้งความตรงภายใน
(Internal validity) และความตรงภายนอก (External validity) หรือไม่ ทั้งนี้ ผู้อ่าน
จะต้องมีความเข้าใจว่า ความตรงภายใน หมายถึง การที่ผลของการเปลี่ยนแปลงของ
ตัวแปรตาม (dependent variable) เป็นผลมาจากตัวแปรอิสระ (independent variable) ที่
ใช้ในการศึกษาเท่านั้น ไม่ได้มีผลมาจากข้อแปรอื่น ๆ ส่วนความตรงภายนอก
หมายถึง การที่ผลการวิจัยสามารถสรุปผลอ้างอิงกลับไปยังเนื้อหาหรือประชากรได้อย่าง
ถูกต้อง

การพิจารณาความตรงภายในและความตรงภายนอก ควรวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผล
กระทบต่าง ๆ ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตรงภายใน	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตรงภายนอก
1. ภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาศึกษามี ความใกล้เคียงกันหรือไม่	1. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการคัดเลือกตัวอย่างกับ การใช้วิธีการทดลองมีหรือไม่ หากมีจะทำ ให้ไม่สามารถสรุปผลกลับไปยังประชากรได้
2. ระยะเวลาของการวิจัยยาวนานจนทำให้วุฒิ- ภาวะหรือความเจริญเติบโตของกลุ่มตัวอย่าง เปลี่ยนแปลงไปทำให้ส่งผลต่อการวิจัย หรือไม่	2. การสอบในครั้งแรกมีผลต่อวิธีการทดลอง และการสอบในครั้งหลังหรือไม่
3. กลุ่มตัวอย่างรู้ตัวว่ากำลังถูกทดสอบหรือไม่ หากรู้ตัวอาจทำให้การแสดงออกผิดปกติ ทำ ให้ผลการวิจัยคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ได้	3. การจัดสภาพการทดลองในบางประเด็นจะส่ง ผลต่อสภาพความเป็นจริงหรือไม่

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตรงภายใน	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตรงภายนอก
<p>4. มีความคลาดเคลื่อนใดเกิดขึ้นหรือไม่ ทั้งใน ส่วนของเครื่องมือที่ใช้ ผู้ใช้เครื่องมือหรือ ผู้ถูกเก็บข้อมูล</p> <p>5. การคัดเลือกตัวอย่าง ผู้วิจัยมีความลำเอียงในการคัดเลือกทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่เป็นตัวแทนของประชากรที่ศึกษาหรือไม่</p> <p>6. มีการขาดหายของตัวอย่างในระหว่างการวิจัยหรือไม่ ทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบตามกำหนด</p> <p>7. การเลือกรูปแบบของการวิจัย เลือกได้เหมาะสมกับคำตอบของการวิจัยที่ต้องการหรือไม่</p>	

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยทางสังคมศึกษานั้น ประชากรมักจะมีขนาดใหญ่ ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถ จะทำการวิจัยได้ทั้งหมด จึงจำเป็นต้องศึกษาเพียงส่วนหนึ่งของประชากร ซึ่งจะเรียกว่า กลุ่มตัวอย่าง (sample) กลุ่มตัวอย่างนี้จะต้องมีคุณสมบัติเป็นตัวแทนของประชากรทั้ง กลุ่มได้ ดังนั้น การให้ได้กลุ่มตัวอย่างมาจึงจำเป็นต้องใช้การสุ่ม การสุ่มตัวอย่างนี้จะ ต้องอาศัยหลักการที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. เลือกวิธีการสุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีของ ประชากรที่จะศึกษา
2. ขนาดของกลุ่มตัวอย่างต้องมีขนาดพอเหมาะทั้งในด้านทฤษฎี และในด้าน ปฏิบัติ

การวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างจากการอ่านงานวิจัยนี้ ผู้อ่านควรได้ศึกษาว่า ผู้วิจัย ได้ระบุวิธีการสุ่มตัวอย่างไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ว่าใช้วิธีการสุ่มหรือการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างที่เลือกมานั้นสามารถเป็นตัวแทนของกลุ่มหรือไม่ หากการวิจัยเป็นเชิง ทดลองตั้งแต่ 2 กลุ่ม คุณสมบัติของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองนั้นมีคุณสมบัติ หักเทียบหรือเท่ากันหรือไม่ และเป็นตัวแทนของประชากรหรือไม่ นอกจากนั้นก็ต้อง

พิจารณาว่า ขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีขนาดเท่าใด เป็นไปตามทฤษฎีของการสุ่มตัวอย่างหรือไม่ และสอดคล้องหรือสะดวกและเหมาะสมกับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยนั้น ๆ หรือไม่ อย่างไร นอกจากนั้น ควรพิจารณาด้วยว่า ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการเก็บรวบรวมข้อมูลว่าเป็นไปได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นสิ่งที่สำคัญมาก สำหรับการทำการวิจัย การวิจัยจะเชื่อถือไม่ได้หรือไม่มีคุณภาพ หากเครื่องมือที่นำมาเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นไม่ถูกต้อง ไม่มีคุณภาพ การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้วัดตัวแปรซึ่งกำหนดไว้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และสมมุติฐานของการวิจัยนั้นจะต้องสร้างขึ้นมาอย่างถูกต้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยมีหลายวิธี เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการนั้น ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบสังเกต และการเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน การจะเลือกใช้เครื่องมือใดในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยจะต้องเลือกใช้ให้ถูกต้องและเหมาะสมกับรูปแบบงานวิจัย โดยต้องพิจารณาจากสิ่งอื่นประกอบด้วย เช่น **ลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย**ซึ่งต้องพิจารณาว่า เป็นกลุ่มใด มีระดับการศึกษา หรืออยู่ในประเพณีและวัฒนธรรมใด **ตัวแปรที่ต้องการวัด** และ**ระยะเวลาที่ใช้**

เมื่อผู้อ่านอ่านงานวิจัย ผู้อ่านควรได้สังเกตวิธีการสร้างเครื่องมือโดยพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้วัดเป็นชนิดใด เหมาะสมกับลักษณะของตัวแปรที่ศึกษาหรือไม่
2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือถูกต้องหรือไม่ และเครื่องมือที่นำมาใช้ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพหรือไม่ และผลการตรวจสอบคุณภาพนั้นเป็นอย่างไร มีความน่าเชื่อถือเพียงใด ทั้งความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น ผู้วิจัยได้ระบุไว้ชัดเจนหรือไม่เพียงใด
3. ข้อคำถามในเครื่องมือถูกจัดไว้เหมาะสมและสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการศึกษาหรือไม่ ครอบคลุมเนื้อหาไว้หมดหรือไม่
4. การให้นิยามตัวแปรเพื่อสร้างเครื่องมือวัดนั้นมีความชัดเจนหรือไม่

5. เมื่อนำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย มีผลการใช้เป็นอย่างไร

การพิจารณาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนั้น นอกจากจะอ่านขั้นตอนการสร้างและการคำนวณหาคุณภาพและความเชื่อมั่นในรายงานการวิจัยแล้ว เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นภาพรวมทั้งหมด ผู้อ่านงานวิจัยควรได้อ่านข้อคำถามต่าง ๆ ในเครื่องมือชิ้น ๆ ด้วย ซึ่งโดยปกติแล้ว เครื่องมือของการวิจัยมักจะอยู่ในภาคผนวก

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้แล้ว ผู้วิจัยจะต้องนำข้อมูลเหล่านั้นมาจัดกระทำให้เป็นระบบหรือเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้เกิดเป็นสารสนเทศ (information) ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ในการจัดกระทำหรือวิเคราะห์ข้อมูลนั้นจำเป็นต้องใช้สถิติมาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ สถิติที่นำมาวิเคราะห์นั้นประกอบด้วย สถิติบรรยาย (Descriptive Statistics) และสถิติอนุมาน (Inferential Statistics)

สถิติบรรยาย เป็นสถิติที่ใช้ในการบรรยายหรืออธิบายลักษณะต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างหรือประชากรที่ใช้ในการศึกษาเท่านั้น ไม่สนใจที่จะสรุปอ้างอิงไปยังประชากรอื่น การใช้สถิติบรรยายในการวิจัยจะใช้ใน 2 ส่วนคือ **ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ** ซึ่งได้แก่ การหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง สัมประสิทธิ์ความตรง ค่าความยาก-ง่าย ค่าอำนาจจำแนก ฯลฯ และในส่วนที่ 2 **ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมาย** วิธีการทางสถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ การจัดตำแหน่งเปรียบเทียบ การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง การวัดการกระจาย การวัดความสัมพันธ์

สถิติอนุมาน เป็นสถิติที่ใช้ในการสรุปอ้างอิงค่าสถิติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาไปยังกลุ่มประชากรของกลุ่มตัวอย่างนั้นการใช้สถิติอนุมานแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ การประมาณค่า (Estimation) และการทดสอบสมมุติฐาน (Testing Hypothesis)

ดังนั้น ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลนี้ ผู้อ่านจะต้องพิจารณาว่า ผู้เขียนงานวิจัยนั้นได้อธิบายถึงการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้หรือไม่ ชัดเจนเพียงใด วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นเหมาะสมกับประเภทของข้อมูลหรือไม่ นอกจากนั้นจะต้องพิจารณาด้วยว่า การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสมมุติฐานของการวิจัย

หรือไม่ สถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นถูกต้องหรือไม่ มีผลต่อความเที่ยงตรงภายในต่อการวิจัยหรือไม่ มีข้อจำกัดหรือมีความสอดคล้องกับระดับการวัดมากน้อยเพียงไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัย ผู้วิจัยอาจใช้ตารางหรือกราฟก็แล้วแต่ลักษณะของข้อมูล การเลือกใช้ตารางนั้นอาจจะมีทั้งตารางทางเดียวและตารางหลายทาง การใช้ตารางทางเดียวมีความชัดเจนก็จริง แต่จะใช้เนื้อที่มากและไม่สามารถเชื่อมโยงไปสู่ข้อมูลของตัวแปรอื่น และถ้ามีจำนวนมากจะทำให้ผู้อ่านเกิดความสับสน ส่วนตารางหลายทางจะช่วยประหยัดเนื้อที่ในการนำเสนอ ทำให้ข้อมูลชัดเจนมากขึ้น ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ไม่ว่าจะป็นตารางหรือกราฟจะต้องมีคำบรรยายประกอบตารางหรือกราฟด้วย

ในการอ่าน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้อ่านควรได้สังเกตว่า ผู้วิจัยได้ทำตามหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการเขียนผลการวิเคราะห์ของการวิจัยครั้งนี้หรือไม่

1. การเขียนคำบรรยายประกอบตารางหรือกราฟ ในสถิติบรรยายสิ่งที่จะต้องระบุคือ จุดที่เด่นและจุดที่ด้อยที่สุดของข้อมูล รวมทั้งจุดที่น่าสนใจอื่น ๆ ที่นำเสนอไว้ในตาราง การเขียนนี้ต้องเขียนตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏเท่านั้น ส่วนในสถิติอนุมานจะต้องระบุผลการทดสอบว่าพบนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ที่ระดับนัยสำคัญเท่าไร

ส่วนการแปลผล (Interpretation) เป็นการนำการบรรยายผลที่ได้จากการทดสอบมาแปลผลว่าสอดคล้องหรือแตกต่างกับสมมุติฐานทางสถิติที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร

2. ลำดับของการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ควรเรียงลำดับด้วย

- ตารางที่แสดงถึงข้อมูลเบื้องต้นส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง เช่น เพศ อายุ การศึกษา ฯลฯ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจลักษณะของกลุ่มตัวอย่างอย่างคร่าว ๆ
- ตารางแสดงลักษณะของตัวแปรต่าง ๆ ที่เก็บรวบรวมมาได้มีหรือไม่
- ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับของสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้รูปแบบของตารางสอดคล้องกับสถิติที่ใช้หรือไม่

การอภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัย หมายถึง การตีความและประเมินข้อค้นพบหรือผลที่ได้จากการวิจัย และยืนยันความสอดคล้อง หรือความแตกต่างระหว่างข้อค้นพบกับสมมุติฐานการวิจัย อธิบายและเปรียบเทียบข้อค้นพบที่ได้กับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหรือกับผลการวิจัยที่ผ่านมาที่ผู้วิจัยได้นำมากล่าวไว้ในวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยว่า ข้อค้นพบที่ได้เกี่ยวข้องหรือสนับสนุนทฤษฎีและผลการวิจัยหรือไม่ อย่างไร

หลักในการเขียนการอภิปรายผลการวิจัยนั้น สุวิมล ติรกานันท์ (2542, 254) ได้สรุปไว้ว่า

1. เขียนตอบวัตถุประสงค์ให้ครบถ้วน ในกรณีที่ใช้เทคนิคการวิเคราะห์มากกว่า 1 วิธี อาจต้องสังเคราะห์เนื้อหาในบทนำและบทการวิเคราะห์ข้อมูลเข้าด้วยกัน เพื่อยืนยันสมมุติฐานการวิจัยเพียงสมมุติฐานเดียว
2. อธิบายข้อค้นพบที่ได้ว่า สอดคล้องหรือแตกต่างจากทฤษฎี แนวคิด และผลงานวิจัยเดิมอย่างไร อาจอธิบายรวมไปถึงการเก็บรวบรวมข้อมูล การเลือกตัวแปร และอื่น ๆ
3. จุดอ่อนของการวิจัยที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นแนวคิด วิธีดำเนินการวิจัย ซึ่งได้แก่ การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือ ฯลฯ หรือตัวแปรแทรกซ้อน เป็นต้น
4. กล่าวถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากข้อค้นพบ เช่น การนำผลไปเป็นแนวทางการกำหนดหรือนำผลไปปรับปรุงงานวิจัย หรือผลที่ได้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานในเรื่องนั้น ๆ อย่างไร

ในการอภิปรายผลการวิจัยนี้ อาจมีข้อบกพร่องหลายประการปรากฏให้เห็นในหลายเรื่อง ดังนั้น ผู้อ่านงานวิจัยจึงควรสังเกตว่า

1. สมมุติฐานที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิตินั้น ได้มีการนำมาอภิปรายหรือไม่
2. ข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนของการดำเนินการวิจัยได้ถูกนำมาอภิปรายรวมกับผลของการวิจัยหรือไม่
3. การอภิปรายนั้นสอดคล้องกับประเด็นหรือปัญหาของการวิจัยหรือไม่
4. การอภิปรายนั้นเกินขอบเขตจากข้อค้นพบหรือไม่
5. การอภิปรายนั้นได้นำเอาผลของการวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้มีผู้ทำมาแล้วมารวม

อภิปรายด้วยหรือไม่ ชัดเจนเพียงไร

6. ในกรณีที่น่าเครื่องมือของผู้อื่นมาใช้ นั้น ผู้วิจัยได้อภิปรายถึงผลของการใช้หรือไม่ว่า เครื่องมือนั้นส่งผลต่องานวิจัยอย่างไร

การสรุปการวิจัย

การสรุปการวิจัย เป็นการเขียนสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเขียนสรุปตามลำดับของวัตถุประสงค์และสมมุติฐานของการวิจัย ในการเขียนนั้น ควรเขียนให้ได้ใจความ เลือกใช้ถ้อยคำที่กระชับ ชัดเจน และตรงไปตรงมา การสรุปนั้นต้องยึดถือข้อเท็จจริงที่กล่าวไว้แล้วในตอนต้น ไม่เพิ่มเติมความคิดเห็นของผู้วิจัย

ในการอ่าน ผู้อ่านควรพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. สรุปผลได้ตรงประเด็นกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และสามารถตอบคำถามได้อย่างครอบคลุมหรือไม่ และผลการสรุปนั้นนำไปสู่การตอบรับหรือการปฏิเสธสมมุติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้อย่างชัดเจน เพียงใด

2. การสรุปผลและการตีความนั้น ได้มาจากข้อมูลที่ได้จากการวิจัยหรือสรุปจากความคิดเห็นของผู้วิจัยเอง การสรุปตรงกับข้อเท็จจริงที่รวบรวมได้เพียงใด

การนำเสนอผลการวิจัย

งานวิจัยนั้น เป็นงานวิชาการที่มีรูปแบบหรือหลักเกณฑ์ทั้งการทำ และการนำเสนอที่ชัดเจน ดังนั้น การนำเสนอและการเลือกใช้ถ้อยคำจึงต้องเป็นไปตามระเบียบวิธีการวิจัยที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ดังนั้น ผู้อ่านงานวิจัยจึงควรได้พิจารณาในสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. รูปแบบการนำเสนอ ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับตามระเบียบการวิจัยหรือไม่

2. การเรียบเรียงเนื้อหา ใช้ภาษาที่ชัดเจน กระชับหรือไม่ ความคงที่ของการใช้ศัพท์หรือถ้อยคำมีหรือไม่

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ก่อนที่ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยในเรื่องใด ๆ ก็ต้องศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำเพื่อศึกษาถึงทฤษฎี แนวคิด หรือผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือที่สนับสนุนประเด็นต่าง ๆ ที่จะศึกษา การศึกษาค้นคว้าเหล่านั้นจะช่วยให้ผู้วิจัยสร้างกรอบความคิดของการวิจัยของตนเองได้อย่างชัดเจนและรัดกุมขึ้น

นอกจากนี้ การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ยังให้ประโยชน์แก่ผู้ทำการวิจัยหลายประการ เช่น

1. ป้องกันการทำวิจัยซ้ำซ้อน
 2. ช่วยให้ผู้สามารถกำหนดขอบเขตของการวิจัยได้ชัดเจนขึ้น ไม่กว้างหรือแคบเกินไป
 3. ทำให้ผู้วิจัยสามารถเสนอแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยได้ถูกต้องกว้างขวาง ครอบคลุมประเด็นปัญหาที่ทำการวิจัย
 4. ทำให้ผู้วิจัยได้เตรียมตัวป้องกันความคลาดเคลื่อน เนื่องจากตัวแปรแทรกซ้อน
 5. ช่วยให้ผู้วิจัยมีความรู้ในเรื่องที่ทำการวิจัยมากยิ่งขึ้น
- ในเรื่องวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องนี้ ประเด็นที่ผู้อ่านงานวิจัยควรนำมาพิจารณาคือ
1. สิ่งที่น่าสนใจอย่างนั้นเกี่ยวข้องกับการวิจัยหรือไม่
 2. สิ่งที่น่าสนใจนั้นมีความทันสมัยหรือไม่ มีน้ำหนักน่าเชื่อถือเพียงไร
 3. การเรียบเรียงง่ายต่อการอ่านหรือการทำความเข้าใจของคนอ่านโดยทั่วไปหรือไม่
 4. ผู้วิจัยได้นำแนวคิดต่าง ๆ เหล่านั้นมาสู่กรอบความคิดในการทำการวิจัยของผู้วิจัยหรือไม่ อย่างไร
 5. ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนั้นมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยตั้งไว้หรือไม่

การนำผลการวิจัยไปใช้

งานวิจัยแต่ละเรื่องที่กระทำออกมา ต้องใช้ความคิด เวลา และการลงทุนพอสมควร ผลจากการวิจัยหรือข้อค้นพบต่าง ๆ นั้น ควรนำไปใช้ประโยชน์ หากการวิจัยนั้นมีคุณค่าและกระทำอย่างถูกต้องซึ่งผู้อ่านจะต้องสังเกตจาก

1. ความเที่ยงตรงภายใน คือ ความถูกต้องของผลการวิจัย ซึ่งเกิดจากกระบวนการวิจัยที่ถูกต้องเหมาะสม

2. ความเที่ยงตรงภายนอก คือ ความสามารถที่นำผลการวิจัยนั้นไปใช้ได้ ในสภาพการณ์ที่ผู้วิจัยทำการวิจัย (ประพนธ์ เจริญกุล 2539, 291)

ประเด็นต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนี้ คงจะเป็นแนวทางให้นักศึกษาได้รู้จักวิธีการอ่านงานวิจัยว่า จะต้องอ่านอย่างวิเคราะห์ วิจาร์ณ พิจารณา และสังเกตความถูกต้องเหมาะสมโดยอาศัยความรู้ทางระเบียบวิธีการทางวิจัยเป็นพื้นฐาน การเลือกผลงานวิจัยไปใช้จึงจะได้ประโยชน์คุ้มค่า.

แบบฝึกหัด บทที่ 8

1. ให้นักศึกษาอ่านงานวิจัยที่กำหนดให้ และเขียนวิจารณ์งานวิจัยตามเนื้อหาที่นักศึกษาได้ศึกษาในบทนี้ และเมื่อเขียนวิจารณ์เรียบร้อยแล้ว จงเปรียบเทียบกับบทวิจารณ์ของ ดร.ประพนธ์ เจียรกุล ว่ามีแนวทางใกล้เคียงหรือแตกต่างอย่างไรบ้าง หากมีข้อสงสัยจงกลับไปอ่านเนื้อหาซ้ำอีกครั้งหนึ่ง
2. ให้นักศึกษาเลือกบทความรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการสอน 2 เรื่อง วิเคราะห์ วิจารณ์ตามแนวทางที่ได้ศึกษา.

ตัวอย่างบทความรายงานผลการวิจัย

- ชื่อเรื่อง : การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดอุดรธานี
- ชื่อผู้วิจัย : ชูศักดิ์ แสนปัญญา
- แหล่งที่มา : วารสารการวิจัยทางการศึกษา เล่มที่ 24 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2537 หน้า 33 - 42

การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดอุดรธานี

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อปีพุทธศักราช 2475 เป็นต้นมา ปัจจุบันต่างก็ยอมรับว่าระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่เหมาะสมกับประเทศไทย แต่จากระยะเวลา 59 ปีที่ผ่านมา การปกครองในระบบประชาธิปไตยของไทยต้องล้มเหลวและไม่มั่นคงตลอดมา ดังจะเห็นได้จากการปฏิวัติรัฐประหาร หรือยึดอำนาจอยู่เนือง ๆ ปรากฏการณ์ทางการเมืองดังกล่าวนี้ นักรัฐศาสตร์ได้พยายามศึกษาเพื่ออธิบายและวิเคราะห์ถึงสาเหตุต่าง ๆ ในหลาย ๆ ด้าน เช่น วัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยไม่เอื้อต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การขาดผู้นำทางการเมือง การขาดระบบพรรคการเมือง การมีพรรคการเมืองใหญ่น้อยหลายพรรค พรรคการเมืองที่มีอยู่ไม่มีระเบียบวินัย เป็นผลทำให้ระบบการเมืองไม่มั่นคงและสถาบันรัฐสภาไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพความสำเร็จของระบอบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้ต้องอยู่กับความสมบูรณ์แห่งเงื่อนไขต่าง ๆ และการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพของสถาบันทางการเมืองขึ้นอยู่กับประชาชนในแต่ละสังคมว่า มีความรู้ ความเชื่อมั่น ความศรัทธา และมีทัศนคติต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยหรือไม่ หากพลเมืองในสังคมมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตย มีวิถีชีวิตและมีจิตใจเป็นประชาธิปไตยแล้ว ก็จะเป็นผลให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของสังคมนั้นประสบความสำเร็จ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นรูปแบบการปกครองที่เน้นหนักและให้ความสำคัญแก่ประชาชนมากที่สุด คุณภาพของประชาชนจึงเป็นเงื่อนไขประการสำคัญสำหรับความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการปกครอง คุณลักษณะที่สำคัญและจำเป็น

สำหรับสังคมประชาธิปไตยก็คือ การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี เพราะหากขาดผู้นำและไม่มีผู้ตามที่ดีแล้วย่อมมีแต่ความวุ่นวาย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากระบบสังคมของไทยมีลักษณะเป็นสังคมที่เคร่งครัดต่อประเพณีดั้งเดิม มีระบบเจ้าขุนมูลนายและเคารพยำเกรงผู้อาวุโสไม่เป็นอิสระแก่ตน ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นโต้แย้ง ทำให้คนในสังคมขาดคุณลักษณะความเป็นผู้นำ ทั้งที่ความเป็นผู้นำเป็นคุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งของมนุษย์ทุกสังคม นับตั้งแต่สังคมที่มีขนาดใหญ่ที่สุดคือรัฐ ไปจนถึงสังคมหน่วยเล็กที่สุด คือ ครอบครัว ต่างก็มีหัวหน้าหรือผู้นำทั้งสิ้น จุดประสงค์ของการมีผู้นำในสังคมแต่ละกลุ่มแต่ละหน่วย ก็เพื่อเป็นศูนย์กลางอำนวยความสะดวกให้แก่บุคคลในหมู่นั้น ๆ ผู้นำจึงเป็นจุดดวงประทีปเป็นจุดรวมพลังของสมาชิกเป็นผู้ชี้แนวทางช่วยผลักดันและชักจูงใจให้กลุ่มกระทำการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ หลักสูตรประถมศึกษาจึงได้กำหนดจุด-หมายของหลักสูตรที่มุ่งให้เกิดผลแก่ผู้เรียนไว้ข้อหนึ่ง คือ การรู้จักทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้โดยรู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำ ผู้ตามที่ดี แต่แนวคิดนี้ค่อนข้างจะสวนทางกับแนว-ปฏิบัติในปัจจุบัน ซึ่งยังยึดถือการท่องจำเนื้อหาอยู่มาก ทั้งนี้เพราะเราถูกครอบงำอยู่กับแนวคิดเรื่องการท่องจำเนื้อหามาแล้วหลายสิบปี การเปลี่ยนหลักสูตรใหม่และประกาศใช้ไปแล้วย่อมจะไม่ได้รับการปฏิบัติตามทุกแห่งทุกมุม โดยเฉพาะกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาในปัจจุบัน ครูยังเป็นผู้นำกิจกรรมทุกอย่างทำให้เด็กขาดลักษณะผู้นำที่ดี เพราะไม่ได้รับการฝึกอย่างทั่วถึงทุกคน จึงทำให้ขาดคุณสมบัติหลายประการ คือการนำกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่ม การมีส่วนร่วมและการยอมรับการนำของผู้นำ การนับถือหลักการเป็นใหญ่และมีทัศนคติว่าผู้นำเป็นเพียงผู้ดำเนินการให้หลักการของกลุ่มให้ได้ผล การยอมรับการเปลี่ยนผู้นำ และทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้นำ เช่น บุคลิก-ภาพ, การพูด วิธีทำงาน มนุษยสัมพันธ์ ฯลฯ ความเป็นผู้นำเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการทำงาน และการดำรงชีวิต เป็นปัจจัยที่สำคัญในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการทำงานเป็นหมู่คณะ

ผู้วิจัยเลือกพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย เนื่องจากสังคมไทยมีการปกครองแบบประชาธิปไตยอันถือว่าเป็นระบอบที่ดีและเหมาะสม นักเรียนต้องใช้ชีวิตในสังคมนี้ต่อไป อีกทั้งในกลุ่มที่มีผู้นำแบบประชาธิปไตยนั้น สมาชิกจะมีแรงจูงใจในการทำงานเพราะทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อการทำงานที่ดีขึ้น ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สมาชิกรู้จักรับผิดชอบร่วมกันและเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเอง ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยยังมีพฤติกรรมที่ดี คือ ส่งเสริมให้มีการปรึกษาหารือก่อนการดำเนินงาน โดยเฉพาะเรื่องที่มีความสำคัญต่อการและส่วนรวม เปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นเต็มที่ ผู้นำทำตัวเป็นทั้งผู้นำและผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ เปิดโอกาสให้สมาชิกใช้ความคิดและวินิจฉัยเลือกวิธีที่จะทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ได้ด้วยตนเอง และในการปฏิบัติงานมีความไว้วางใจกัน มีสัมพันธ์อันดีต่อกัน รวมทั้งมีการร่วมมือและประสานงานกันอย่างจริงจังและเต็มใจ

นอกจากนี้การพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสามารถฝึกเด็กนักเรียนได้ เพราะความเป็นผู้นำสามารถพัฒนาขึ้นได้จากประสบการณ์ การศึกษา และการฝึกอบรม ความเป็นผู้นำมิได้จำกัดโดยพันธุกรรมหรือประสบการณ์ในวัยเด็ก แต่สามารถพัฒนาได้โดยการฝึกอบรม ดังนั้นโรงเรียนประถมศึกษาควรเป็นสถาบันที่เหมาะสมในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยให้แก่เด็ก เนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่เด็กส่วนใหญ่ของประเทศมีโอกาสเข้ามาศึกษาอยู่จนถึง 6 ปี ช่วงอายุที่เด็กเข้ามาอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษานั้นเริ่มตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยเข้าวัยรุ่น ซึ่งเป็นช่วงวัยที่เหมาะสมในการสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เพราะเด็ก

กำลังพัฒนาทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา อีกทั้งนักเรียนในระดับประถม-
ศึกษามีอยู่เป็นจำนวนมากถึง 7 ล้านกว่าคน กระจายอยู่ตามโรงเรียนทั่วประเทศกว่า
สามหมื่นโรงเรียน ถ้าสามารถส่งเสริมให้มีความรู้และเข้าใจความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ตั้งแต่อยู่ในระดับประถมศึกษาแล้ว การเสริมสร้างประชาธิปไตยก็จะเป็นไปด้วยดีและ
ถูกต้อง เพราะนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาไปแล้วมีโอกาสเข้าศึกษาต่อมัธยมศึกษา
เพียงประมาณร้อยละ 50.89 เขตการศึกษา 9 เข้าศึกษาต่อมัธยมศึกษาเพียงร้อยละ
35.48 นักเรียนอีกจำนวนมากต้องออกจากระบบโรงเรียนไป โดยไม่มีโอกาสที่จะได้รับ
การศึกษาทางตรงอีกเลย ดังนั้นถ้าในระหว่างที่นักเรียนศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา
โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ได้แล้ว จะมีส่วนทำให้เด็กมีความเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีต่อวิถีชีวิตประชาธิปไตย
สามารถนำวิธีการแบบประชาธิปไตยไปใช้ในชีวิตประจำวันในครอบครัวและในสังคมได้
และสอดคล้องกับโครงการการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยของสำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ การพัฒนาเยาวชนของชาติ
เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างสังคมที่เป็นประชาธิปไตยอย่างจริงจัง นอกจากนี้การพัฒนา
ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในเด็กระดับประถมศึกษาที่มีความสำคัญต่อการฝึกฝน
ให้เด็กดำเนินชีวิตตามแบบประชาธิปไตยอีกด้วย เพราะหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของการ
จัดประสบการณ์การเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา คือ การให้ความรู้แก่เด็กเกี่ยวกับ
บทบาทและหน้าที่ของแต่ละคนในสังคม อบรมให้เด็กเกิดทัศนคติที่ดีต่อระบบสังคม
และระบบการปกครอง ตลอดจนฝึกฝนให้เด็กมีพฤติกรรมตามที่สังคมต้องการ การ
เลือกกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยของการ
เข้ากลุ่มเพื่อน เด็กจึงพยายามไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางเพื่อให้เพื่อนยอมรับตนเข้าเป็น
สมาชิกของกลุ่ม และตามทฤษฎีของ Piaget เด็กวัยนี้มีความสามารถในการคิดหาเหตุผล
คิดในสิ่งที่เป็นนามธรรมได้

คุณสมบัติของประชาธิปไตยที่หลักสูตรต้องการเน้นให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน คือ
ให้มีอิสระในการคิด แต่พร้อมที่จะยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล และให้
รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยรู้จักเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ ผู้นำและผู้ติดตามที่ดี คงไม่มีสถานที่
ใดจะเหมาะสมต่อการปลูกฝังคุณลักษณะดังกล่าวให้เกิดแก่เด็กได้เท่าห้องเรียน เพราะ
ในแต่ละวันเด็กมาอยู่ที่โรงเรียนนั้น เด็กใช้เวลาอยู่ในห้องเรียนมากที่สุด ดังนั้น โอกาส
ที่ครูจะจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณลักษณะความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยให้เกิดกับ
เด็กจึงมีมากที่สุดเช่นกัน ปัจจุบันนี้โรงเรียนในระดับประถมศึกษากำลังยึดกิจกรรม

หน้าเสาธงเป็นที่ฝึกความเป็นผู้นำหรือเป็นเครื่องบ่งบอกเป็นเครื่องแสดงออกซึ่ง
ประชาธิปไตย โดยมีความเชื่อว่าหากกิจกรรมหน้าเสาธงสัมฤทธิ์ผล กิจกรรมอื่นๆ ใน
โรงเรียนก็สัมฤทธิ์ผลด้วย แต่กิจกรรมหน้าเสาธงนั้น ถ้านักเรียนไม่เข้าใจถึงวิธีของประ-
ชาธิปไตยแล้ว ก็เป็นเพียงมีผู้นำคอยสั่งการและจับผิดนักเรียนให้นักเรียนปฏิบัติตาม
กฎระเบียบเท่านั้น จากผลกาวิจัยของ ศรีอุทัย (2529) พบว่า การจัดสถานักเรียนของ
โรงเรียนในโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยระดับประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประ-
ถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี มีปัญหาและอุปสรรคในการจัดสถานักเรียนดังนี้คือ
คณะกรรมการสถานักเรียนมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ คณะกรรมการ
สถานักเรียนไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเอง การกำหนดรูปแบบของคณะ-
กรรมการสถานักเรียนยังไม่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน นักเรียนและผู้ปกครองไม่
เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรม

ดังนั้น การพัฒนาผู้นำแบบประชาธิปไตยควรเริ่มจากห้องเรียนให้เด็กรู้จักการทำงานร่วมกัน มีอิสระในการคิด รู้จักแสดงความคิดเห็น เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ถ้านักเรียนได้มีความรู้และพฤติกรรมตามประสงค์ในห้องเรียนแล้ว กิจกรรมอื่น ๆ ในการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนจะสัมฤทธิ์ผลไปด้วยโดยเลือกกิจกรรมกลุ่มมาใช้ในการสอน เนื่องจากกิจกรรมกลุ่มมีคุณค่าในการพัฒนา (Developmental Values) ได้แก่ การสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคล เช่น ความต้องการความมั่นคง การต้องการการยอมรับจากหมู่คณะ นอกจากนี้กิจกรรมกลุ่มยังมีคุณค่าในการพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม เช่น การควบคุมการแสดงออกของอารมณ์ ที่สำคัญคือ การพัฒนาเจตคติ ความสนใจ ความสามารถปกติวิสัยของสังคมและยังช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามด้านความรู้และทักษะต่าง ๆ การสอนที่ไม่มีการสนับสนุนด้วยประสบการณ์ตรงย่อมไม่ได้ผลเต็มที่หรือถ้าได้ผลก็จะไม่ถาวร เพราะเมื่อเด็กมีโอกาสประสบกับสิ่งที่ไม่ตรงกับการสอนเด็กก็จะเชื่อประสบการณ์มากกว่า การให้ประสบการณ์โดยตรงโดยการใช้กิจกรรมกลุ่มจึงเป็นวิธีที่เหมาะสมที่จะนำไปใช้พัฒนาตัวบุคคลและกลุ่ม เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ แม้ว่าจะเป็นการสร้างสถานการณ์จำลองก็ยังสามารถช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความซาบซึ้ง และพึงพอใจที่จะเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงตนเองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2534 โรงเรียนบ้านค้อน้อย อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มประชากรด้วยการสุ่มตัวอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับสลากจำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แผนการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม จำนวน 12 แผน ได้แก่ การปฐมนิเทศ ความสำคัญของการประชุมปรึกษาหารือ การวางแผนการทำงาน การแก้ปัญหาในการทำงาน ความสำคัญของการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็น ความสำคัญการให้ข้อเสนอแนะ การให้ข้อเสนอแนะ ความสำคัญของการใช้มติกลุ่ม การใช้มติกลุ่มและความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

2) แบบวัดความเป็นผู้นำ จำนวน 28 ข้อ เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้น โดย สาสี จบศรี ซึ่งผู้วิจัยได้ขออนุญาตจากเจ้าของแล้ว ลักษณะของแบบวัดนั้นคำถามเป็นสถานการณ์สมมติ แต่ละข้อมีตัวเลือก 3 ข้อ ผู้ตอบเลือกได้เพียงตัวเลือกเดียว แต่ละตัวเลือกมีคะแนนไม่เท่ากัน คือ แสดงความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยมาก 3 คะแนน ปานกลาง 2 คะแนน น้อยที่สุด 1 คะแนน

3) แบบสังเกตพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียน เครื่องมือชุดนี้ใช้สำหรับผู้วิจัยเพื่อสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนด้านการปรึกษาหารือเพื่อวางแผนการเปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น การให้ข้อเสนอแนะ การใช้มติกลุ่ม การควบคุมสถานการณ์ขณะเป็นผู้นำกลุ่ม

4) แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการสอน จำนวน 20 ข้อ ใช้สำหรับสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน หลังจากได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมพื้นฐานของนักเรียน จำนวน 10 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 2 สัปดาห์ ผู้ถูกสังเกตจะถูกสังเกตพฤติกรรมคนละ 2 ครั้ง ในขณะที่เป็นผู้นำกลุ่มทุกครั้ง สังเกตครั้งละ 1 ชั่วโมง
- 2) ทดสอบก่อนการทดลองกับกลุ่มทดลองด้วยแบบวัดความเป็นผู้นำ
- 3) ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการสอน ในชั่วโมงสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตวันจันทร์ พุธ ศุกร์ และขณะเดียวกันในชั่วโมงสร้างเสริมลักษณะนิสัยผู้วิจัยมอบหมายงานตามบัตรงานในคู่มือครูแล้วสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน 10 คนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในขณะที่เขาเป็นผู้นำกลุ่มในวันจันทร์-ศุกร์ นาน 4 สัปดาห์ ผู้ถูกสังเกตและถูกสังเกตพฤติกรรม คนละ 4 ครั้ง
- 4) หลังจากการทดลอง ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมนักเรียน 10 คนเดิม ในชั่วโมงสร้างเสริมลักษณะนิสัย เป็นเวลา 2 สัปดาห์ ถูกสังเกตขณะเป็นผู้นำคนละ 2 ครั้ง
- 5) ทดสอบหลังการทดลองกับกลุ่มทดลองด้วยแบบวัดความเป็นผู้นำชุดเดิม และตอบแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการสอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) เปรียบเทียบคะแนนความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยใช้สถิติ The Wilcoxon Matched Pairs Signed Ranks Test
- 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยใช้สถิติ The Wilcoxon Matched Pairs Signed Ranks Test
- 3) แจกแจงความถี่ของพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย เป็นรายบุคคล และทั้งกลุ่มตัวอย่างด้วยกราฟ และตาราง
- 4) วิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มด้วยค่าเฉลี่ย (X) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย พบว่าหลังการทดลองนักเรียนมีคะแนนความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
 2. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย พบว่าหลังการทดลองนักเรียนมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
 3. เมื่อพิจารณาความถี่เฉลี่ยพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ของนักเรียนเป็นรายบุคคลและกลุ่ม พบว่า นักเรียนคนที่ 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9 มีความถี่เฉลี่ยของพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในระยะที่ 1 ซึ่งเป็นระยะพฤติกรรมพื้นฐานต่ำกว่าระยะที่ 2 ซึ่งเป็นระยะใช้การสอนโดยกิจกรรมกลุ่มและระยะที่ 2 ก็มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยต่ำกว่าระยะที่ 3 ซึ่งเป็นระยะติดตามผล ส่วนนักเรียนคนที่ 3 และ 10 มีความถี่เฉลี่ยของพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในระยะที่ 1 ต่ำกว่าระยะที่ 2 ระยะที่ 3 ซึ่งเป็นระยะติดตามผลมีความถี่เฉลี่ยของพฤติกรรมต่ำกว่าระยะที่ 2 เป็นเพราะการให้ข้อเสนอแนะและการควบคุมสถานการณ์ลดลงหรือมีน้อยลง แต่ระยะที่ 3 ซึ่งเป็นระยะติดตามผลยังคงมีความถี่เฉลี่ยของพฤติกรรมสูงกว่าระยะที่ 1 ซึ่งเป็นระยะพื้นฐาน (ก่อนการทดลอง)
- เมื่อพิจารณาทั้งกลุ่มตัวอย่างแล้ว พบว่า ความถี่เฉลี่ยของพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ในระยะที่ 3 เป็นระยะติดตามผล สูงกว่าระยะที่ 2 ซึ่งเป็นระยะ

ใช้การสอนโดยกิจกรรมกลุ่ม และระยะที่ 2 มีค่าเฉลี่ยความถี่ของพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงกว่าระยะที่ 1 ซึ่งเป็นระยะพฤติกรรมพื้นฐานแสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนเพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการสอน โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม

4. พฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยที่นักเรียนปฏิบัติมากที่สุด คือ การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น รองลงมาคือ การให้ข้อเสนอแนะ การปรึกษาเพื่อวางแผน การควบคุมสถานการณ์ และการใช้มติกลุ่มตามลำดับ พฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในด้านการปรึกษาเพื่อวางแผน การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็นและการใช้มติกลุ่มเพิ่มขึ้นแล้วจะคงที่ในระยะหลังการทดลอง การให้ข้อเสนอแนะมีลักษณะคงที่ตลอดการทดลอง ส่วนพฤติกรรมการควบคุมสถานการณ์ลดลง

5. นักเรียนมีความเห็นต่อการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ มีความตั้งใจมาขณะเรียน รู้สึกชอบและกระตือรือร้นที่จะเรียน การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มช่วยส่งเสริมให้รู้จักการวางแผนก่อนทำงาน มีโอกาสทำงานร่วมกับเพื่อน ได้รับความรู้และเหมาะสมกับการพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย รวมทั้งมั่นใจพร้อมจะเป็นผู้นำกลุ่ม

อภิปรายผล

1. จากผลการเปรียบเทียบคะแนนความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม มีคะแนนความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สาลี (2531) ที่ศึกษา พบว่าหลังการใช้กิจกรรมกลุ่ม นักเรียนมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปิ่นประภาก (2523) และไพโรจน์ (2524) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อนุคลิกภาพประชาธิปไตยปรากฏว่าเจตคติต่อนุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่าควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเมตตาก (2525), รัตนา (2524), ลาวินัย (2529), ลัดดาพรรณ (2525) และอัจฉรา (2533) ซึ่งใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม, การสื่อสารระหว่างบุคคล, มนุษย์สัมพันธ์, ความมีวินัยในตนเอง, จริยธรรม ตามลำดับ โดยที่ คุณลักษณะเหล่านี้เป็นคุณลักษณะที่จะต้องเกิดขึ้นในความเป็นผู้นำ พบว่า หลังการใช้กิจกรรมกลุ่มแล้ว คุณลักษณะเหล่านี้สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อิทธิพลของกลุ่มมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลได้ แต่ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Lex (1973) ซึ่งพบว่าไม่มีความแตกต่างกันระหว่างผลการพัฒนาจิตใจด้านศาสนาของนักศึกษา ทั้งก่อนและหลังการใช้กิจกรรมกลุ่ม เหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจจะสืบเนื่องมาจากอายุของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่างกันคือ อายุของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประมาณ 12 ปี และผลงานวิจัยที่ใช้กิจกรรมกลุ่มแล้วมีผลดีขึ้น กลุ่มตัวอย่างจะมีอายุระหว่าง 1 - 13 ปี แต่อายุของกลุ่มตัวอย่างวิจัยของ Lex อยู่ใน ช่วงวัยรุ่นตอนปลาย (ประมาณ 19 ปี) จึงมีผลต่อทัศนคติของบุคคลได้ ดังที่ประภาเพ็ญ (อ้างถึงในอัจฉรา, 2525) กล่าวพอสรุปได้ว่า อายุมีผลต่อทัศนคติของบุคคล ผู้ที่มีอายุมากจะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ยาก ตรงข้ามกับผู้มีอายุน้อยซึ่งพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว จึงทำให้การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคล ย่อมเป็นไปได้ง่าย นอกจากนี้เนื้อหาเป็นเรื่องศาสนา ซึ่งเป็นความเชื่อที่ฝังลึกมานาน และครอบครัวยุติปฏิบัติสืบต่อกันมา การพัฒนาจิตใจไม่ห้วงมหายในบางเรื่องจึงเป็นเรื่องยากกว่าการพัฒนาพฤติกรรมอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้ผลการวิจัยของ Lex ทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างหลังสอน จึงไม่เปลี่ยนแปลงไปจากก่อนสอน

2. จากการเปรียบเทียบพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิลาวลัย (2532) ที่ศึกษาการใช้กิจกรรมกลุ่มแบบให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มเพื่อลดพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนของนักเรียนที่พบว่าพฤติกรรมดีขึ้น ดังนั้นพฤติกรรมกลุ่มจึงสามารถพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่าง ๆ ได้ทั้งทัศนคติและพฤติกรรม ดังคำกล่าวของ ทิศนา (2522) ที่ว่า กิจกรรมกลุ่มช่วยเสริมสร้างทัศนคติและพฤติกรรมรวมทั้งทักษะการทำงานร่วมกัน เช่น ความร่วมมือในการทำงาน ความเป็นผู้นำ ผู้ตามและการเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม และสอดคล้องกับ Zimbarbo (1970) กล่าวว่ากลุ่มเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านทัศนคติและพฤติกรรม

3. จากการแจกแจงความถี่ของพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนเป็นรายบุคคลและกลุ่มแล้ว พบว่า ความถี่พฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนในระยะติดตามผลและระยะของการใช้กิจกรรมกลุ่มสูงกว่าระยะก่อนการใช้กิจกรรมกลุ่ม ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าก่อนการใช้กิจกรรมกลุ่มนั้น กลุ่มตัวอย่างยังไม่เข้าใจและไม่มีประสบการณ์การทำงานแบบประชาธิปไตยผู้นำกลุ่มมักจะเป็นผู้เสนอความคิดเห็นให้สมาชิกปฏิบัติตาม ทำให้เกิดความไม่พอใจในกลุ่มเสมอ มีการฟ้องครูเกี่ยวกับการทำงานบ่อย แต่ภายหลังจากใช้กิจกรรมกลุ่มนักเรียนมีประสบการณ์เข้าใจและเลือกวิธีที่ดีจากประสบการณ์มาใช้ในการทำงานร่วมกัน เช่น การวางแผน การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น การใช้มติกลุ่ม การให้ข้อเสนอแนะ จึงทำให้พฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ วิลาวลัย (2532) ที่พบว่า ภายหลังจากใช้กิจกรรมกลุ่มแล้ว นักเรียนรู้จัก เข้าใจตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง และประสบการณ์ที่ได้รับจากกลุ่มทำให้เกิดการเรียนรู้และช่วยในการพัฒนาตนเอง

การเกิดการเรียนรู้ของเด็กนี้เมื่อพิจารณาการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มแล้วจะเห็นว่า มีขั้นตอนหลายประการเหมือนกับการเรียนการสอนทั่วไป แต่สิ่งหนึ่งที่ทำให้การสอนด้วยกิจกรรมกลุ่มแตกต่างไปและทำให้นักเรียนเข้าใจ เปลี่ยนทัศนคติและเปลี่ยนพฤติกรรมไป ก็คือ การวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทราวมกันในกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนการสอนแบบนี้เพราะการวิเคราะห์ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเกิดความรู้สึกที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้เรียนได้พบแนวคิดที่ต้องการ และสามารถสรุปหลักการได้ด้วยตนเอง การสอนแบบนี้ยังมุ่งเน้นการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จึงทำให้สิ่งที่เรียนมีความหมาย และมีประสบการณ์ตรงทำให้จำได้อย่างแม่นยำ

4. ความถี่ของพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ในระยะที่ 3 ซึ่งเป็นระยะติดตามผล มีแนวโน้มลดลง เพราะระยะติดตามผลไม่มีการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำประชาธิปไตย (Treatment) ความถี่พฤติกรรมจึงมีแนวโน้มลดลง แสดงว่า ผู้นำแบบประชาธิปไตยเป็นผลที่เกิดจากการใช้กิจกรรมกลุ่มจริงดังคำกล่าวของ ชัยพร (2522) และ สิทธิโชค (2532) ที่กล่าวว่าระยะติดตามผล คือ ระยะที่ยก Treatment ออกไปเพื่อให้เข้าสู่สภาพการณ์ปกติอีกครั้งหนึ่ง เพื่อจะดูว่าพฤติกรรมนั้นกลับเข้าสู่พื้นฐานหรือไม่ หากผลการทดลองเกิดจาก Treatment จริง ผลการทดลองก็จะต้องเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขที่สลับไปมา คือ เมื่อยก Treatment ออก ค่าความถี่พฤติกรรมต้องมีแนวโน้มคงที่หรือลดลงจากระยะที่ให้ Treatment จึงจะแสดงว่าผลเกิดจาก Treatment แต่ถ้าเอา Treatment ออกแล้วค่าความถี่ยังคงสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ จะสรุปไม่ได้ว่าผลเกิดจาก Treatment

5. จากการสังเกตพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนที่เพิ่มขึ้นหลังการใช้กิจกรรมกลุ่ม พบว่า พฤติกรรมเปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น

ปฏิบัติมากที่สุด รองลงมาคือ การให้ข้อเสนอแนะ การปรึกษาเพื่อวางแผน การใช้มติ
กลุ่มตามลำดับ และพฤติกรรมเหล่านี้เพิ่มขึ้นสูงกว่าก่อนการทดลอง แต่พฤติกรรมการ
ควบคุมสถานการณ์กลับปฏิบัติน้อยลงถึงไม่ปฏิบัติเลยแสดงว่าเมื่อนักเรียนมีประสบ-
การณ์ตรง เข้าใจหลักการและมีแนวคิดจากการเรียนแล้ว ทำให้มีความเป็นผู้นำแบบ
ประชาธิปไตยสูงขึ้นเมื่อมาทำงานร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้นำหรือผู้ตามก็จะรับบทบาทและ
หน้าที่ของตนเองในการทำงานให้สำเร็จ ไม่มุ่งเอาเฉพาะความคิดของตนเอง ร่วมกันแสดง
ความคิดเห็นแล้วใช้มติกลุ่ม ยอมรับซึ่งกันและกัน ดังนั้นการควบคุมสถานการณ์จึง

น้อยลง เมื่อนักเรียนมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงขึ้น ซึ่งสาลี (2531) ก็กล่าวว่า
ผู้นำที่มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยจะทำให้สมาชิกพึงพอใจ มีขวัญกำลังใจในการ
ทำงาน ผู้ตามที่มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยจะรู้หน้าที่และให้ความร่วมมือในการ
ทำงาน ทำให้งานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ Tead (1936) ที่
ว่าการฝึกอบรมความเป็นผู้นำ เราจะวัดผลได้จากการสังเกตที่สะท้อนให้เห็นผลของ
ความเป็นผู้นำในทางอ้อม คือ ปริมาณงาน คุณภาพผลงานและเสถียรภาพแห่งสมาชิก
ของกลุ่ม ซึ่งสังเกตได้จากการสมัครเข้าหรือลาออกของสมาชิก, การยื่นเรื่องราวร้องทุกข์,
การทำผิดกติกา, การขัดแย้ง ถ้าสิ่งดังกล่าวเพิ่มขึ้นก็อาจจะวัดผลได้ว่าการฝึกอบรมไม่
บังเกิดผล แต่ถ้าสิ่งดังกล่าวลดน้อยลงหรือแทบไม่มีเลยก็อาจจะเกิดจากความเป็นผู้นำ
ของผู้ได้รับการฝึก ดังนั้นการควบคุมสถานการณ์ลดลงก็หมายความว่านักเรียนมีความ
เป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงขึ้นเพราะสมาชิกไม่ทำผิดกติกา ไม่มีการขัดแย้ง ร่วมมือ
กันทำงาน รู้หน้าที่มากขึ้น

6. จากการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนต่อการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มนักเรียนมี
ความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งว่ามีความตั้งใจมาขณะเรียน รู้สึกชอบ และ
กระตือรือร้นที่จะเรียนส่งเสริมให้รู้จักการวางแผนก่อนทำงาน มีโอกาสทำงานร่วมกับเพื่อน
ได้รับความรู้กับการพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยรวมทั้งมั่นใจและพร้อมจะ
เป็นผู้นำ เหตุที่นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างนั้นน่าจะเกิดจากกิจกรรมกลุ่มที่ใช้สอนมี
กิจกรรมต่างๆ เช่น เกม บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง ละคร กลุ่ม-
ย่อย สับเปลี่ยนบรรยายภาคกันไป และนักเรียนได้ร่วมและแสดงด้วยตนเองจึงทำให้นัก-
เรียนชอบ และกระตือรือร้น มีความตั้งใจจะเรียน นอกจากนี้กิจกรรมกลุ่มจะมีการ
วิเคราะห์ประสบการณ์หรือพฤติกรรมที่ปฏิบัติและโยงไปถึงการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
จึงทำให้นักเรียนได้รับความรู้ รู้จักการทำงาน และเชื่อมั่นในตนเอง พร้อมจะเป็นผู้นำ
ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลัดดา (2533) ซึ่งศึกษาการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนา
จริยธรรม ความมีวินัยในตนเองของนักเรียนพบว่า กิจกรรมที่ใช้ในการสอนแบบกิจกรรม
กลุ่มที่นักเรียนเกิดความสนุกสนาน คือ เกม สังเกตเห็นนักเรียนมีความกระตือรือร้น
ที่จะเรียน เอาใจใส่ต่อการทำกิจกรรม นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักตัดสินใจ
มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น กล้าแสดงออกตามความสามารถที่ตนเองมีอยู่และสอดคล้อง
กับงานวิจัยของทีศนา (2530) ในการพัฒนารูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม
สำหรับนักเรียนประถมศึกษา พบว่ากิจกรรมที่นักเรียนชอบและปฏิบัติได้ง่าย ได้แก่ เกม
และบทบาทสมมติอาจเป็นเพราะว่ากิจกรรมเหล่านี้นอกจากทำให้นักเรียนเข้าใจความคิด
รวบยอดและเนื้อหาแล้ว ยังให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน นักเรียนได้แสดงออก และ
บรรยายภาคมีชีวิตชีวา นักเรียนที่เรียนอ่อนชอบเรียน และพบว่ากิจกรรมที่นักเรียนทำได้
ไม่ค่อยดี คือ กิจกรรมอภิปราย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนไม่มีประสบการณ์หรือมี
น้อย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นแต่การอภิปรายยังไม่กว้างไกล
เท่าที่ควร

บทวิจารณ์ของ ดร.ประพนธ์ เจียรกุล (2539, 301-305)

ในการวิพากษ์วิจารณ์ผลงานวิจัยเรื่องนี้ จะวิพากษ์วิจารณ์ตามหัวข้อที่กำหนดไว้ในแนวทางการวิพากษ์วิจารณ์ผลงานวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ชื่อเรื่อง ชื่อเรื่องที่กำหนดไว้มีความชัดเจนในแง่ของการระบุความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ทำการวิจัย นั่นคือ ตัวแปรต้น ได้แก่ การใช้กิจกรรมกลุ่ม ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาชื่อเรื่องในแง่ของการระบุประชากรและกลุ่มตัวอย่างก็พบว่ายังไม่จำเพาะเจาะจงเพียงพอ เนื่องจากชื่อเรื่องระบุไว้ว่า “ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดอุดรธานี” แต่ในบทความรายงานไว้ว่า ประชากรคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านค้อน้อย โรงเรียนเท่านั้น ส่วนกลุ่มตัวอย่างเลือกจากประชากรนักเรียนดังกล่าวมาเพียง 10 คนเท่านั้น ดังนั้น ชื่อเรื่องควรจะระบุชื่อโรงเรียนลงไปด้วยเพื่อเป็นการระบุประชากรให้ชัดเจน มิฉะนั้นอาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่า งานวิจัยเรื่องนี้ตั้งใจจะอ้างอิงถึงประชากรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกคนของจังหวัดอุดรธานี

2. การระบุปัญหาสำหรับการทำวิจัย ปัญหาที่ทำการวิจัยนี้เป็นปัญหาที่สำคัญเพราะความเป็นประชาธิปไตยเป็นคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของประชาชนในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยน่าจะเป็นสิ่งที่ทำได้ แต่การปลูกฝังในระยะเวลาอันสั้นเพียง 4 สัปดาห์ อาจจะไม่ได้ผลเท่าที่คาดหวัง อนึ่ง การวัดความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ดังนั้น ผลของการวิจัยเกี่ยวกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยจะสามารถเชื่อถือได้มากหรือน้อยจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของเครื่องมือและวิธีการวัดนั่นเอง

3. วัตถุประสงค์ในการวิจัย กำหนดเอาไว้ว่า เพื่อศึกษาการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วัตถุประสงค์ที่เขียนเอาไว้ไม่ชัดเจนเพียงพอ เพราะไม่ได้ระบุว่า การศึกษาการใช้กิจกรรมกลุ่มนั้นเป็นการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการ หรือ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับผล แต่เมื่อได้อ่านรายละเอียดของการดำเนินการวิจัยทำให้แน่ใจได้ว่าเป็นการศึกษาผล ดังนั้น วัตถุประสงค์ควรเขียนไว้ว่า “เพื่อศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่ม...”

4. สมมติฐานของการวิจัย ในบทความนี้ผู้วิจัยมิได้รายงานเอาไว้ แต่ในการวิจัยเรื่องนี้สามารถตั้งสมมติฐานการวิจัยได้ เพราะเป็นการวิจัยเชิงทดลอง

5. รูปแบบของการวิจัย ในบทความนี้มีได้กล่าวถึงรูปแบบของการวิจัย แต่จากการพิจารณาวิธีดำเนินการวิจัย ทำให้ทราบได้ว่า เป็นแบบมีกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว โดยทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One group pretest posttest design) เขียนเป็นรูปแบบได้ดังนี้

โดยที่ O_1 หมายถึง การทดสอบก่อนการทดลอง

X หมายถึง การทดลอง

O_2 หมายถึง การทดสอบหลังการทดลอง

รูปแบบการวิจัยดังกล่าว เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงกึ่งทดลองและเป็นรูปแบบการวิจัยที่มีจุดอ่อนมาก เนื่องจากไม่มีกลุ่มควบคุมเป็นกลุ่มเปรียบเทียบ จึงไม่สามารถป้องกันผลของตัวแปรแทรกซ้อนต่าง ๆ ที่จะมิลงไป (Campbell and Stanley, 1963)

6. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ขณะที่ชื่อเรื่องกำหนดไว้ว่า เป็นการวิจัยที่กระทำกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดอุดรธานี แต่ในรายละเอียดของหัวข้อประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้กำหนดไว้ว่า ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนบ้านค้อน้อยเพียงโรงเรียนเท่านั้น ดังนั้น ผลการวิจัยจึงไม่สามารถอ้างอิงไปถึงนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนอื่น ๆ ในจังหวัดอุดรธานีได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในเมือง

สำหรับกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนเพียง 10 คน ใช้วิธีเลือกโดยการจับสลากซึ่งเป็นวิธีการสุ่มอย่างง่าย การที่กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนน้อยก็เพราะผู้วิจัยต้องการใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลประกอบ จึงไม่สามารถใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดโตกว่านี้ได้

7. การดำเนินการวิจัย การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมพื้นฐานของนักเรียนจำนวน 10 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 2 สัปดาห์ โดยนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มตัวอย่างจะถูกสังเกตพฤติกรรมในขณะที่เป็นผู้นำกลุ่มคนละ 2 ครั้ง ๆ ละ 1 ชั่วโมง ต่อจากนั้น นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจะถูกทดสอบด้วยแบบวัดความเป็นผู้นำ

หลังจากทดสอบก่อนการทดลองแล้ว ผู้วิจัยจึงดำเนินการทดลองโดยสอนตามแผนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ทำการสอนสัปดาห์ละ 3 ครั้งในวันจันทร์ พุธ และศุกร์ โดยทำการสอนนาน 4 สัปดาห์ (แผนการสอน 12 แผน) เมื่อสิ้นสุดแต่ละสัปดาห์จะทำการสังเกตพฤติกรรมความเป็นผู้นำของกลุ่มของนักเรียนทั้ง 10 คน ดังนั้น นักเรียนแต่ละคนจะถูกสังเกตพฤติกรรมระหว่างการทดลองถึง 4 ครั้ง

หลังจากการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดสอบนักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบวัดความเป็นผู้นำชุดเดิม ต่อจากนั้น จึงทำการสังเกตพฤติกรรมภายหลังการทดลองซึ่งเป็นขั้นการติดตามผล โดยสังเกตนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างอีกคนละ 2 ครั้ง ใช้เวลาในการสังเกตติดตามผล 2 สัปดาห์

จากขั้นตอนการดำเนินการทดลองที่กล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า มีระยะเวลาการทดลอง 4 สัปดาห์ แต่มีการสังเกตพฤติกรรมพื้นฐานก่อนการทดลอง 2 สัปดาห์ และสังเกตพฤติกรรมเพื่อติดตามผลภายหลังการทดลองอีก 2 สัปดาห์ ดังนั้น จึงมีระยะเวลาของการรวบรวมข้อมูลถึง 8 สัปดาห์ ระยะเวลาดังกล่าวนี้ เป็นเวลาที่มากเพียงพอที่จะรวบรวมข้อมูลเพื่อการเปรียบเทียบได้อย่างรัดกุมพอสมควร

8. เครื่องมือการวิจัย แยกกล่าวได้เป็น 2 ประเภท คือ

8.1 เครื่องมือการทดลอง ได้แก่ วิธีการพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยซึ่งผู้วิจัยใช้กิจกรรมกลุ่ม โดยได้เขียนแผนการสอนที่ใช้กิจกรรมกลุ่มขึ้น 12 แผน และดำเนินการเรียนการสอนตามแผนการสอนดังกล่าวเป็นเวลา 4 สัปดาห์โดยจัดกิจกรรมสัปดาห์ละ 3 วัน

เนื่องจากผู้วิจัยมิได้ให้รายละเอียดของแผนการสอนดังกล่าว ตลอดจนทฤษฎีที่รองรับการจัดกิจกรรมกลุ่มตามแผนการสอนดังกล่าว จึงไม่สามารถวิพากษ์วิจารณ์ในรายละเอียดได้ คงวิจารณ์ได้แต่เพียงว่า การใช้กิจกรรมกลุ่มน่าจะเป็นวิธีการอันเหมาะสมสำหรับพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย เพราะความเป็นประชาธิปไตยเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มหรือในสังคมนั่นเอง

8.2 เครื่องมือการวัดผล ผู้วิจัยใช้วิธีการวัดผล 2 แบบร่วมกันในการวัดพฤติกรรมความเป็นผู้นำซึ่งเป็นตัวแปรตามของการทดลอง วิธีการแรกคือ การสังเกตพฤติกรรมโดยมีเครื่องมือคือ แบบสังเกตพฤติกรรม ส่วนวิธีการที่สองคือ แบบวัดความเป็นผู้นำซึ่งมีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติ เครื่องมือวัดดังกล่าวได้มีผู้สร้างและปรับปรุงคุณภาพจนมีคุณภาพเป็นที่เชื่อถือได้

การใช้วิธีการวัดตัวแปรตาม 2 วิธีร่วมกันเช่นนี้ เป็นการปฏิบัติที่รอบคอบและรัดกุมยิ่งกว่าการใช้วิธีวัดแต่เพียงแบบใดแบบหนึ่ง เพราะในวิธีการและเครื่องมือวัดแต่ละแบบย่อมมีจุดอ่อนอยู่ในตัว เมื่อใช้วิธีการวัด 2 วิธีควบกันเช่นนี้ก็จะทำให้ผลการวัดเชื่อถือได้มากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม การสังเกตพฤติกรรมนั้น เนื่องจากผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตแต่เพียงผู้เดียว อาจทำให้ผลของการสังเกตเป็นที่เชื่อถือได้น้อยลงไป เพราะผู้วิจัยอาจมีความลำเอียงในการสังเกต

นอกจากการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมความเป็นผู้นำแล้ว ผู้วิจัยยังได้ใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นต่อการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม โดยถามจากนักเรียนในกลุ่มทดลอง

9. การวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็ก ผู้วิจัยจึงได้ใช้สถิติ The Wilcoxon Matched Pairs Signed Ranks Test สำหรับการเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นกับตัวแปรตามก่อนและหลังการทดลอง โดยเปรียบเทียบทั้งผลที่ได้จากการสังเกต และผลที่ได้จากการทดสอบด้วยแบบวัด วิธีการทดสอบทางสถิติดังกล่าวจัดอยู่ในจำพวกสถิติ непараметрические และใช้ได้กับข้อมูลที่มีลักษณะเป็นการจัดเรียงลำดับ ผลของการทดสอบย่อมไม่ค่อยมีอำนาจจำแนกสูงนัก แม้กระนั้นก็ตาม ผลของการทดสอบยังสามารถทำให้สรุปได้ว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของกลุ่มตัวอย่างหลังการทดลองสูงกว่าพฤติกรรมเดียวกันก่อนการทดลอง

นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาความถี่เฉลี่ยของพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยโดยนักเรียนเกือบทุกคนมีความถี่เฉลี่ยของพฤติกรรมผู้นำแบบประชาธิปไตยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และเมื่อสังเกตในระยะติดตามผลคือ ระยะอีก 2 สัปดาห์ภายหลังการทดลอง สิ้นสุดลงก็พบว่า ค่าความถี่เฉลี่ยของพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในระยะติดตามผลสูงกว่าในระยะเมื่อสิ้นสุดการทดลองใหม่ ๆ ข้อค้นพบดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการสอนด้วยกิจกรรมกลุ่ม พบว่านักเรียนรู้สึกชอบและกระตือรือร้นที่จะเรียนและกิจกรรมกลุ่มช่วยให้นักเรียนมีความมั่นใจยิ่งขึ้นที่จะเป็นผู้นำกลุ่ม

10. การนำเสนอผลการวิจัย เนื่องจากบทความมีเนื้อที่จำกัด ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอโดยการสรุปผลการวิจัยเป็นข้อ ๆ แต่การสรุปก็ทำได้ตรงประเด็น สำหรับการอภิปรายผลนั้น ผู้วิจัยได้อภิปรายโดยเปรียบเทียบผลการวิจัยของตนในเรื่องนี้กับผลการวิจัยของบุคคลอื่น ๆ ที่ได้ทำมาแล้วก่อนหน้านี้ ซึ่งผลการวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยที่มีผู้ทำมาแล้ว

11. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยยกรวณวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมากกล่าวถึงเพียงไม่กี่ชื่อส่วนใหญ่จะเป็นผลงานวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาคนอื่น ๆ ที่ได้ทำมาแล้ว การยกรวณวรรณกรรมจากต่างประเทศแทบจะไม่ปรากฏเลย มีเพียงชื่อเดียวคือ งานวิจัยของ Lex ถ้าหากผู้วิจัยได้ค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นภาษาต่างประเทศให้มากขึ้น ก็จะทำให้มีแง่มุมที่จะอภิปรายได้กว้างขวางยิ่งขึ้น และทำให้ผลการวิจัยมีคุณค่ามากยิ่งขึ้นไปอีก

12. การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ แม้ว่ารูปแบบของการวิจัยจะเป็นรูปแบบที่ไม่รัดกุม เนื่องจากมีเพียงกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว ไม่มีกลุ่มควบคุมมาเป็นกลุ่มเปรียบเทียบ และจำนวนสมาชิกในกลุ่มทดลองก็มีแค่ 10 คน เท่านั้น แต่การที่ผู้วิจัยใช้วิธีการวัดตัวแปรตามถึงสองวิธีร่วมกันก็ทำให้ผลของการวัดตัวแปรตามมีความเชื่อถือได้เพิ่มขึ้น จึงพอจะสรุปได้ว่าผลการวิจัยมีความเที่ยงตรงภายในได้ในระดับหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม การที่ผู้วิจัยทำการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างเพียงโรงเรียนเดียวทำให้การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติ ยังไม่สามารถอ้างอิงผลไปยังโรงเรียนอื่น ๆ ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนในเมือง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีส่วนนำแผนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้สอนโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีสภาพแตกต่างกันออกไปแล้วรายงานผลการทดลองใช้ หากผลที่ได้สอดคล้องกับผลที่ได้จากการวิจัยเรื่องนี้ก็จะเป็นการยืนยันความเที่ยงตรงภายนอกของงานวิจัยเรื่องนี้ นั่นคือ ยืนยันได้ว่า มีวิธีการใช้กระบวนการกลุ่มตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอนจากการวิจัยเรื่องนี้สามารถนำไปใช้พัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอื่น ๆ ทั่วไปในจังหวัดอุดรธานี หรือแม้แต่ในจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย.